

MÄNTYHARJU
Muurahaisniemen arkeologinen vedenalaisinventointi/koekaivaus
27.-28.5.2008

MUSEOVIRASTO

Meriarkeologian yksikkö
Mari Salminen, 2008

Johdanto

Mäntyharjun Muurahaisniemen mesoliittinen ja varhaismetallikautinen asuinpaikka löytyi Savonlinnan maakuntamuseon suorittamassa inventoinnissa vuonna 2006. Inventoinnissa havaittiin löytöjä myös rantavedestä pohjan päältä. Kesämökin rakentamishankkeen vuoksi Museovirasto suoritti alueella koekaivaukset kesällä 2007. Tutkimuksia jatkettiin kesällä 2008 laajentamalla tasokaivauksia, jolloin tutkittiin suunnitellun rakennuksen kohtaa sekä tehtiin koekaivaus asuinpaikan kohdalla rantavedessä. Vedenalaisen koekaivauksen suorittivat Museoviraston meriarkeologian yksikön tutkija Mari Salminen, tutkija Stefan Wessman sekä apulaistutkija Johanna Mäkinen 27.–28.5. 2008. Veden alle kaivettiin neljä koekuoppaa. Koekaivauksissa ei tullut löytöjä. Vedenalaisten tutkimusten kustannuksista vastasi Museoviraston arkeologian osasto sekä meriarkeologian yksikkö.

Helsinki, 29.12.2008

Mari Salminen

Tutkimusalue

Mäntyharjun Muurahaisniemen tyven länsirannalta rantahietikosta vesirajasta löytyi vuonna 2006 inventoinnissa (Antti Bilund) kivilaji-iskos, kvartsiesineitä ja kvartsi-iskoksia (KM36014:2-6). Muurahaisniemi sijaitsee Tainaveden rannalla. Tutkimusten aikana Tainaveden vedenpinta vaikutti olevan korkealla, sillä rannassa kasvaneista pensaista oli osa veden alla. Suomen ympäristökeskuksen tietojen mukaan läheisen Kallaveden vedenpinta oli tutkimusten aikana (27.5. ja 28.5.) 81,65 m mpy, Metsähallituksen tietojen mukaan normaalitilanne on Kallavedellä 81,4 mpy. Antti Bilundin inventointiraporttiin (2006) kirjaamien tietojen mukaan Tainaveden vedenpinta olisi noussut tyypillisen kampakeramiikan ajasta noin 40 cm ja varhaismesoliittisesta ajasta lähes metrin. Sukeltamalla ja kahlaamalla todettiin hiekkapohjan viettävän löytöpaikalta tasaisesti ja loivasti länteen ja luoteeseen ainakin noin 60 metrin päähän rannasta, vielä 30 metrin päässä rannasta syvyyttä oli vain metrin verran. Sukelluksella ei havaittu pohjalla terassi tms. muodostumia. Poukaman itäranta on puolestaan kivikkoista ja Muurahaisniemen päätyyn pohjoiseen päin mentäessä lähes pystysuoraa kalliota. Tällä puolella ranta myös syvenee jyrkemmin. Tutkimukset keskitettiin rakennusuhan alla olevaan alueeseen, Muurahaisniemen poukamaan hiekkapohjaiselle alueelle suunnitellun laiturin paikalle.

Kenttätyöt

Muurahaisniemen länsipuolisen lahden vedenalaisinventointia tehtiin kahden päivän ajan sukeltamalla, rantavedessä kahlaten sekä kaivamalla neljä koekuoppaa. Inventointia haittasi lahdenpohjukassa rannan läheisyydessä hiekkapohjaa peittänyt runsas lehdistä ja oksista koostunut karike, jota jouduttiin haravoimaan ja kaapimaan pois. Lahdenpohjukan itärantaa inventoitiin rantaa seuraten pinnalla uiden, pystysuorien kallioiden edustalla ei sukellettu. Koekuopat (50cm x 50cm) kaivettiin asuinpaikkakaivausten edustalle, jossa oli vallitsevana pohjatyypinä hiekkapohja. Tältä alueelta oli myös vuonna 2006 havaitut löydöt. Kuopista kolme pyrittiin sijoittamaan suunnitellun mökkirantaan rakennettavan laiturin alueelle, neljäs näistä hiukan itään päin hiekkapohjan ja

kivikkoisemmaksi muuttuvan pohjan rajoille. Koekuopat sidottiin maapuolen kaivausten koordinaatistoon ja niiden sijainnit on merkattu kaivauskarttaan.

Kaivuutyössä käytettiin vesipumpulla toimivaa ns. ejektoria, jonka avulla pohjasedimenttiä varovasti kaivettiin ja imuroitiin. Imuroitu aines johdettiin verkkopussiin, johon tullut aines käytiin läpi kerran tai kahdesti yhden koekuopan kaivausten aikana. Kuopat pyrittiin kaivamaan 50cm x 50cm kokoisina, mutta hiekkapohjalla kuopan reunoilta valuvan hiekan johdosta syvemmälle kaivettaessa kuopan koko kutistui tästä lähes puoleen. Pohjasedimentin ollessa hiukan tiiviimpää puukarikkeen ja hiekan sekoitusta kaivaminen oli helpompaa ja kuoppaa pystyttiin kaivamaan myös hiukan syvemmäksi.

Kuoppa 1.	Kuoppa 2.
<ul style="list-style-type: none"> - veden syvyys 70 cm - kaivettu 25 cm syvyyteen - kariketta poistettiin ensin noin 3 cm - hienoa hiekkaa noin 3-4 cm - pientä soraa noin 3-4 cm - hienoa hiekkaa, joukossa välillä puoliksi hajonneita oksia ja lehtiä noin 20 cm asti - tiiviimpää hiekkaa 25 cm syvyyteen asti 	<ul style="list-style-type: none"> - veden syvyys 80 cm - kaivettu 30cm syvyyteen - kariketta poistettiin ensin noin 3 cm - hienoa hiekkaa 10 cm syvyyteen, jonka jälkeen 30 cm asti kasvien/puiden jätteitä (turvemaista ainesta)
Kuoppa 3.	Kuoppa 4.
<ul style="list-style-type: none"> - veden syvyys 100 cm - kaivettu 55 cm syvyyteen - kariketta poistettiin ensin noin 1 cm - 33 cm syvyyteen hienoa hiekkaa, jonka joukossa välillä mm. käpyjä, puoliksi hajonneita lehtiä, kiviä - 33 cm 55 cm syvyyteen kasvien/puiden jätteitä (turvemaista ainesta) 	<ul style="list-style-type: none"> - veden syvyys 100 cm - kaivettu 30 cm syvyyteen - kariketta poistettiin ensin noin 3 cm - hienoa hiekkaa noin 3-4 cm - mutaa ja tiiviimpää puumaista ainesta noin 3 cm - hienoa hiekkaa noin 5 cm - tiiviimpää puumaista ainesta noin 3 cm - hiekkaa 30 cm syvyyteen

Kenttätöiden tulokset ja yhteenveto

Vedenalaisinventoinnissa Muurahaisniemen edustalle tehty koekuopat olivat löydöttömiä. Alueen tarkastelua häiritsi pohjaa peittänyt runsas karike. Tainaveden vedenpinta on Bilundin inventointiraportin tietojen mukaan noussut suhteellisen hitaasti. Hidas ja tasainen vedenpinnan nousu ei ole arkeologisten jäännösten säilymisen kannalta parasta, nopea hiekkakerrosten alle hautautuminen mahdollistaisi paremmat säilymisolosuhteet. Matalassa vedessä myös jäiden kuluttava vaikutus on voimakkainta. Muurahaisniemen pystysuorien kallioiden edessä syvemmässä vedessä ei sukellettu, koska niemenpääty ei kuulunut rakennusuhan alla olevaan alueeseen eikä ylimääräistä aikaa syvemmille sukelluksille jäänyt. Syvemmällä säilymisolosuhteet ovat kuitenkin paremmat ja vedenalaisinventointia olisi mielenkiintoista jatkaa myös tälle alueelle.

Suunnitellun laiturin rakennustöille ei ole meriarkeologian yksikön näkökulmasta estettä. Jos alueelle suunnitellaan myöhemmin vesirakennustöitä ja ruoppauksia, tulee asiasta olla yhteydessä Museovirastoon mahdollisen arkeologisen valvonnan järjestämiseksi.

Digikuvaluettelo

Kuva-numero	Aihe	Kuvaaja	Pvm.
MA200812:1	Tulevan laiturin alueen pohjaa inventoidaan, pohjaa peittävää kariketta poistetaan mm. haravoimalla. J. Mäkinen sukelluspuvussa, S. Wessman haravoi.	Mari Salminen	27.5.2008
MA200812:2	Kaivauspumppua asennetaan paikoilleen. M. Salminen vedessä, S. Wessman rannalla.	Johanna Mäkinen	27.5.2008
MA200812:3	Ensimmäistä koekuoppaa kaivetaan. Kaivamassa M. Salminen.	Johanna Mäkinen	27.5.2008
MA200812:4	Koekuoppaa 4 kaivetaan pumpun avulla.	Stefan Wessman	28.5.2008
MA200812:5	Koekuoppaa 4 kaivetaan pumpun avulla. Ruudun vierellä erottuu pohjan kariketta.	Stefan Wessman	28.5.2008
MA200812:6	Koekuoppa 4, hiekkapitoisemman kerroksen jälkeen esiintyy muutamia oksien palasia.	Stefan Wessman	28.5.2008
MA200812:7	Koekuoppa 3, jossa hiekkapitoisemman kerroksen jälkeen kasvien/puun jätteitä.	Mari Salminen	28.5.2008
MA200812:8	Rantakivikkoa koekuopan 4 itäpuolella.	Stefan Wessman	28.5.2008
MA200812:9	Koekuoppaa 4 kaivetaan pumpun avulla.	Stefan Wessman	28.5.2008
MA200812:10	Koekuoppien sijaintien määrittystä.	Päivi Kankkunen	27.5.2008